

Notat - Status på socialområdets økonomi 2023

Sagsnavn: Proces for økonomiske handleplaner Socialområdet 2022-2026
Sagsnummer: 27.00.00-A00-43-22
Skrevet af: Mette Holst-Langberg
E-mail: Mette.Holst-Langberg@randers.dk
Forvaltning: Social- og arbejdsmarkeds Sekretariat
Dato: 22-08-2023
Sendes til: Byrådet (som en del af budgetmaterialet 2024-2027)

Baggrund

Der forventes et samlet merforbrug på 71,1 mio. kr. på socialområdet (service) i 2023. Med en overført gæld fra 2022 på 69,1 mio. kr. forventes i 2023 et merforbrug på 140,2 mio. kr. Dette opvejes til dels af en forventet stigning i merindtægt vedr. refusion på særligt dyre enkeltsager, hvor der i 2023 forventes en merindtægt på 33,2 mio. kr. Herved forventes årets resultat at udgøre et merforbrug på 37,9 mio. kr. eller 107,0 mio. kr., når gæld fra tidligere år medregnes.

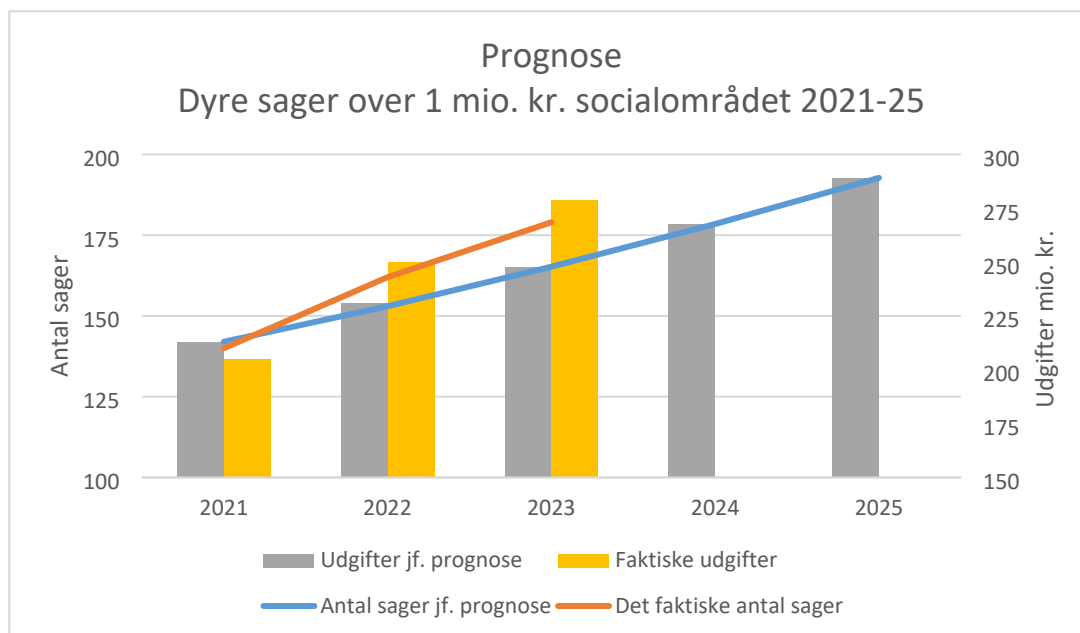
Trods fortsat merforbrug på socialområdet i Randers Kommune, ses en forbedring i det forventede resultat sammenlignet med 2022, hvor merforbruget ekskl. overførsler og merindtægt vedr. særligt dyre enkeltsager udgjorde knap 82 mio. kr. Noget af det skyldes, at budgettet i 2023 er højere som følge af bevillinger til investeringsmodeller på socialområdet i 2023. Det ser dog også ud til, at det forventede forbrug samtidig er stabiliseret, når der tages højde for den almindelige prisudvikling, hvilket skal ses i sammenhæng med allerede realiserede og forventede effekter af handleplaner og investeringsmodeller på socialområdet. Effekterne vurderes at svare til ca. 7 mio. kr. i 2023.

De økonomiske udfordringer på socialområdet ses også i landets øvrige kommuner. Det fremgår af den første delrapport fra Ekspertudvalget på socialområdet, at udgifterne til det specialiserede socialområde på landsplan er steget fra 53,1 mia. kr. i 2018 til 57,8 mia. kr. i 2022 (Ekspertudvalget på socialområdet, delrapport 1, maj 2023).

Som i landets øvrige kommuner er de økonomiske udfordringer primært en konsekvens af stigende gennemsnitsudgifter på botilbud, hvilket bl.a. afspejler sig i stigende antal sager med årlige udgifter på 1 mio. kr. og derover. Udviklingen i Randers Kommune fremgår af følgende tabel:

Særligt dyre enkeltsager over 1 mio. kr.	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 (foreløbig)
1,0-1,5 mio. kr.	86	77	80	83	95	108	117
1,5-2,0 mio. kr.	9	14	26	30	29	29	39
2,0 mio. kr. +		9	6	8	16	25	23
I alt (antal)	95	100	112	121	140	162	179
Udgifter mio. kr. (løbende priser)	133,2	139,6	157,2	172,7	204,9	249,9	278,6

Udviklingen overstiger antals- og udgiftsmæssigt en tidligere udarbejdet prognose for udviklingen i særligt dyre sager, hvori de forventede udgifter i 2023 udgjorde 248 mio. kr. og antallet af sager var skønnet til 165 sager i 2023. Prognose sammenholdt med den faktiske udvikling fremgår af følgende figur og tabel:

Særligt dyre enkeltsager o. 1 mio. kr. (mio. kr. løbende priser)	2021	2022	2023*	2024	2025
Antal sager jf. prognose	142	153	165	178	193
Det faktiske antal sager	140	162	179		
Udgifter jf. prognose	213	231	248	268	289
Faktiske udgifter	205	250	279		

*Foreløbig opgørelse med forbehold for yderligere til- og afgang i 2023.

Analyser af særligt dyre enkeltsager på det specialiserede socialområde viser, at der visiteres til meget dyre forløb i situationer, hvor borgernes støttebehov nødvendiggør højt specialiserede indsatser og/eller en omfattende støtteindsats. Flere af borgerne har behov for indsatser, som kun kan opnås i højt specialiserede regionale tilbud til en høj døgnpris. Eftersom det er borgerens støttebehov, der styrer visitationen til disse tilbud, kan dette skabe et massivt budgetpres på området.

Hertil er der noget der tyder på, at tilsynene utilsigtet driver udgiftsniveauet opad, idet leverandører for at sikre sig mod kritik fra tilsynene kan være tilskyndet til at forhøje normeringer, tilkøbe vagtfirmaer og anvende eksterne vikarbureauer. Køberkommuner har vanskeligt ved at imødegå denne tendens, når den opgave de søger løst via eksterne leverandører, kræver en specialiseret indsats, som kun få udbydere i markedet kan levere på.

Eftersom de særligt dyre enkeltsager udgør en stigende andel af det samlede budget til køb af pladser og det samtidig skal sikres, at øvrige målgrupper på socialområdet modtager den nødvendige støtteindsats, har dette resulteret i et budgetpres og deraf følgende merforbrug på området i de senere år.

Ekspertudvalget på socialområdet er kommet med anbefalinger til en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på socialområdet. Blandt anbefalingerne kan bl.a. nævnes øget mulighed for at fastsætte lokale serviceniveauer, øget fleksibilitet i reglerne om anvendelse af botilbud, eftersyn af tilsyn med sociale tilbud og en styrkelse af udbygningen af den kommunale botilbudskapacitet.

Mange af anbefalingerne kan ses som svar på de udfordringer socialområdet i Randers Kommune har oplevet de seneste 3-4 år. Det er udfordringer, der allerede forsøges at finde løsninger på via socialrådets økonomiske handleplan (SØP) og som yderligere kan imødegås, hvis ekspertudvalgets anbefalinger bliver ført ud i livet.

Budgetvedtagne investeringsmodeller og handleplan

Som en del af budgetaftalen 2022-25 blev der afsat midler til tre investeringsmodeller på socialområdet med henblik på at mindske de kommende års forventede stigninger i udgifterne til særligt dyre enkeltsager på socialområdet. Desuden er der udarbejdet en økonomisk handleplan for socialområdet, som tilsvarende forventes at kunne medvirke til at afbøde de forventede udgiftsstigninger

Første del af socialrådets økonomiske plan (SØP) for perioden 2022-25 blev godkendt af byrådet den 16. maj 2022. Forslag med en lidt længere tidshorisont blev vedtaget som en del af budgetaftalen 2023-26.

Med SØP's initiativer er der ikke fokus på besparelser i driften, idet Randers Kommunes egne botilbud i forvejen drives prisbilligt. Dette ses bl.a. af 6-by nøgletallene, hvor enhedspriser på Randers Kommunes botilbud ligger lavt sammenholdt med de øvrige 6-byer. Desuden har Randers Kommune landets 28. laveste udgiftsniveau på det specialiserede voksenområde.

SØP's fokus er i stedet at udvikle nye løsninger inden for kommunegrænsen, der kan medvirke til billigere drift. Udgangspunktet er at flere opgaver skal løses internt i Randers Kommune, når faglighed og økonomi kan matche det eksterne alternativ. Der er samtidig fokus på at understøtte borgers mestring af eget liv for at understøtte et liv med mindre behov for kommunal hjælp og støtte og at investere i at udbygge kommunens tilbudsvifte med tiltag, der har et fagligt og økonomisk potentiale.

Effekt af SØP

Arbejdet med at SØP har i 2023 forbedret det økonomiske resultat med ca. 12-14 mio. kr. Omtrent halvdelen af effekten skyldes et styrket fokus i myndighed på at sikre fornuftig sammenhæng mellem ressource, indsats og takst. De økonomiske effekter på bloktilskuddet (kommunal udligning), der udgør omkring 7 mio. kr. i 2023, forventes først udmøntet fra 2024 og frem. De foreløbige effekter er ca. 10 mio. kr. mindre end 2023-målet, hvilket dog forventes yderligere forbedret i det videre arbejde med handleplanen i 2023.

En langsigtet plan for socialområdet ("Fingerplanen")

Med afsæt i SØP blev der på temamøde for socialudvalget med inviteret byråd den 30. marts 2023 præsenteret en langsigtet plan for socialområdet under titlen "Fingerplanen". Planen sætter en langsigtet retning for udviklingen af det specialiserede socialområde i Randers Kommune og skal både rumme alle de nuværende initiativer i form af investeringsmodeller og handleplan samt kommende års udviklingstiltag,

der i særlig grad kan have en økonomisk effekt og dermed bidrage til at afbøde kommende års udgiftsstigninger på området.

Inspirationen kommer fra den plan, der har styret udviklingen og udbygningen af infrastrukturen i København de sidste mange år. Tanken er, at udviklingen skal ske strategisk og fokuseres omkring et antal "fingre" eller spor.

Fundamentet for Fingerplanen er de bærende principper, der blev formuleret i aftalen om budget 2023:

- At flere opgaver skal løses i Randers Kommune, når faglighed og økonomi kan matche det eksterne alternativ.
- At understøtte borgernes mestring af eget liv og dermed mindske behovet for kommunal hjælp og støtte.
- At investere i at udbygge kommunens tilbudsvifte med tiltag, der har et fagligt og økonomisk potentiale.

Forslag til fingerplan med kommende års udviklingstiltag er opsummeret i følgende oversigt og er nærmere udfoldet i notatet "Fingerplanen – en langsigtet retning for det specialiserede socialområde" (vedlagt som bilag).

Nr.	Titel	Løsningsforslag	Økonomisk effekt/nøgletal	Økonomisk effekt (1.000 kr.)			
				2024	2025	2026	2027
1	Digital først/virtuel støtte	Velfærdsteknologi og digitalisering inddrages, når dette både kan understøtte fagligheden i de sociale indsatser og medføre en øget fleksibilitet og større autonomi for den enkelte borger. Det foreslås, at virtuel støtte tilbydes som standard og førstevalg for de borgere på socialområdet, hvor denne form for støtte er forenelig med borgernes funktionsniveau og støttebehov.	Det forventes at godt 1/3 af borgerne i mestringsvejledningen kan være i målgruppen for virtuel støtte. Dette svarer til lidt under 300 borgere. Det er borgere med et gennemsnitligt støtteomfang på 1,5-3 kontakter om måneden. Det forventes, at 20 procent i 2024 stigende til 40 procent i 2027 af det samlede antal besøg til borgere på niveau 1 og 2 i mestringsvejledningen fremover vil kunne foregå virtuelt.	50	-425	-525	-725
2	Følgeskab og deltagelse i nye fællesskaber sammen med civilsamfundet	Der indgås aftaler med aktører i civilsamfundet om at levere tilbud og aktiviteter med henblik på, at flere borgere får mulighed for at indgå i nye fællesskaber og tilbydes følgeskab til disse aktiviteter. Samtidig skal det sikres, at platformen Socialkompass, som er en ny digital genvej til at finde hjælp, støtte og fællesskab, bliver en aktiv del af socialrådets samlede indsats. Forslaget medfører en årlig udgift for Randers Kommune til Selvhjælp Randers og Frivilligværket på samlet set 200 t. kr.	Gennem øget samarbejde med civilsamfundet om at skabe relevante tilbud og aktiviteter forventes det, at den samlede økonomiske ramme for mestrings- og dagområdet kan reduceres med en halv stilling i 2024 og dernæst en ekstra fuld stilling hvert år fra 2025 og frem svarende til 1,8 mio. kr. i 2027 og 3,5 stillinger.	-25	-700	-1.150	-1.600

3	Styrket fokus på tabt arbejdsfortjeneste	<p>Der igangsættes en styrket indsats i myndighed med henblik på at sikre tættere koordinering med rådgivere i sager, hvor der ydes tabt arbejdsfortjeneste med fokus på udviklingsperspektiv for barnet, familiens mestringsevne og det samlede serviceniveau. Herudover udarbejdes der i samarbejde med Børn og Skole en analyse af årsager til skolevægning og mulige løsninger samt hvordan skolevægning påvirker udviklingen i tabt arbejdsfortjeneste. På baggrund af analysen udarbejdes et forslag til en fælles investeringsmodel med inddragelse af relevante fagområder (familie, skole, social og arbejdsmarked), der både skal indeholde investeringer i indsatser, der kan reducere omfanget af skolevægning og kan støtte forældre, der modtager eller har modtaget tabt arbejdsfortjeneste i at (gen)indtræde på arbejdsmarkedet. Et oplæg til investeringsprojekt forelægges til politisk behandling i 2./3. kvartal 2024.</p>	<p>Et styrket fokus i myndighed forventes at medføre en udgift til en medarbejder til en styrket sagsbehandling. Denne medarbejder foreslås finansieret ved omplacering af budget til tabt arbejdsfortjeneste (indkomstoverførsler) til servicerrammens konto 6. Der forventes et provenu på 0,25 mio. kr. i 2024 stigende til 1,75 mio. kr. i 2027. Provenuet tilfalder kommunekassen.</p>	-250	-1.500	-1.500	-1.750
---	--	---	---	------	--------	--------	--------

4	Styrket fokus på udadreagerende adfærd	Som et led i budgetaftalen for 2022-25 blev det besluttet at nedsætte et kvalitetsteam for at understøtte og udvikle de faglige miljøer i tilbuddene, herunder støtte til faglig udvikling og håndholdt indsats i særlige tilfælde. Det er allerede besluttet, at der iværksættes otte borgerforløb i perioden 2022-25, hvor kvalitetsteamet understøtter og udvikler det faglige miljø i indsatserne. Det foreslås, at det eksisterende arbejde med kvalitetsteamet udvides med et ekstra borgerforløb årligt for at kunne arbejde med flere borgere med udadreagerende adfærd. Formålet med forløbene er, at borgerne kan blive i Randers Kommune, og derved ikke skal visiteres til et eksternt tilbud.	Økonomisk set forventes det, at forslaget vil medføre en samlet positiv årlig økonomisk effekt i 2027 på 1,9 mio. kr. startende på 225.000 kr. i 2024.	-225	-775	-1.325	-1.875
5	Gennemgang af tekniske forhold i kontrakter med private leverandører	De stigende udgifter på socialområdet er både en følge af stigende gennemsnitsudgifter pr. sag og markant flere sager i de højeste udgiftskategorier. En stor del af udgiftsvæksten kan tilskrives stigende udgifter til private botilbud. er foretages en systematisk Der foretages derfor en systematisk gennemgang af kontrakter med private leverandører. Gennemgangen har til formål at identificere mulige kontraktelementer til drøftelse/genforhandling. Det kan f.eks. dreje sig om vilkår i forhold til takstregulering, genforhandling, forsikringsforhold og opsigelsesvarsel. Gennemgangen af tekniske forhold i	Ved en gennemgang af kontrakter med private leverandører forventes det, at der identificeres elementer til genforhandling med private botilbud. Det forventes at der herved kan opnås besparelser på 250 t. kr. i 2024-2027. Det forventes, at opgaven kan løses inden for rammen.	-250	-250	-250	-250

		kontrakterne er et supplement til de øvrige initiativer i fingerplanen, hvor der er fokus på forhandling med leverandører for at sikre den rette sammenhæng mellem ressourcer, takst og borgers støttebehov.					
6	Team God Arbejdsplads	Med henblik på at støtte de decentrale ledere på social- og arbejdsmarkedsområdet oprettes ultimo 2023 et team på 3 årsværk inden for HR, arbejdsmiljø og administration. Teamet skal yde ledelsessparring ved tilrettelæggelse af HR og administrative opgaver for decentrale ledere både på social- og arbejdsmarkedsområdet. Med indsatsen forventes en nedbringelse af sygefraværet samt en reduktion i personaleomsætningen. Tiltaget finansieres inden for rammen i Social og Arbejdsmarked. De forventede økonomiske effekter i dette forslag udgør alene socialområdets andel heraf.	Socialområdet andel af udgifter til Team God Arbejdsplads forventes at udgøre 1 mio. kr. årligt. Med en ledelsesmæssig understøttelse af ansættelser og de efterfølgende onboardingforløb er det forventningen at opnå 2 færre rekrutteringsforløb på socialområdet i 2024 stigende til 5 forløb årligt i 2025 og frem. Der kan herved opnås en besparelse på 0,6 mio. kr. i 2024 stigende til 1,5 mio. kr. årligt i 2025 og frem. Der forventes desuden en reduktion af det gennemsnitlige sygefravær med 1 dag i gennemsnit pr. medarbejder. Dette vil udløse en besparelse på 0,5 mio. kr. i 2024 stigende til 1 mio. kr. årligt fra 2025. Desuden forventes opgaver i forhold til temadage og arrangementer vedr. arbejdsmiljø fremover løst af teamet, hvorved opnås en besparelse 0,5 mio. kr. årligt i 2024-27.	-600	-2.000	-2.000	-2.000

7	Fra byggeplan til første tilsyn – videre kapacitetsopbygning	Med henblik på realisering af Fingerplanens nye stationer i 2024-27 samt forberedelse af den videre kapacitetsopbygning på socialområdet foreslås det, at der afsættes ledelsesmæssige og faglige ressourcer svarende til 1,7 mio. kr. årligt i 2024-27. De første skridt i arbejdet med forberedelse af den videre kapacitetsopbygning tager afsæt i følgende temaer: *Fra byggeplan til første tilsyn. *Udvikling af Randers Kommunes STU-tilbud. * Udvikling af rammer og indsatser for flere borgere med handicap i beskæftigelse.	Både arbejdet med implementering af de foreslåede nye stationer i Fingerplanen til budget 2024-27 samt forberedelse af den videre udbygning af Fingerplanen i de kommende år forudsætter både en ledelsesmæssig opgradering og en faglig styrkelse for at nå i mål med opgaven. Det foreslås, at der hertil afsættes 1,7 mio. kr. årligt i 2024-27.	1.700	1.700	1.700	1.700
Forventet effekt af nye stationer i Fingerplanen 2024-27				400	-3.950	-5.050	-6.500

De økonomiske effekter af allerede vedtagne initiativer og nye forslag til 2024-27

De økonomiske effekter af SØP er ikke tilstrækkelige til at sikre et fremtidigt socialområde i økonomisk balance, men forventes at bidrage til at afbøde den forventede udgiftsstigning med ca. 60 mio. kr. i 2027.

Byrådet har den 26. juni 2023 (sag 211) vedtaget en boligplan for socialområdet. Planen indeholder initiativer, der vil indebære at flere borgere med særlige behov kan tilbydes et botilbud inden for kommunegrænsen. Det er forudsat, at der i boligplanen udvides med 77 pladser i Randers Kommune, hvoraf de 51 pladser allerede er omfattet af SØP (spor 3 besluttet i budget 2022-2025 og dele af boligplan besluttet i budget 2023-2026). Herved resterer 26 pladser, hvor der forventes effekter i form af udligning via bloktilskuddet på 3 mio. kr. i 2026 stigende til 7,8 mio. kr. fra 2027, når pladserne forudsættes etableret (effekten på indtægtssiden i udligningssystemet sker med nogle års forsinkelse).

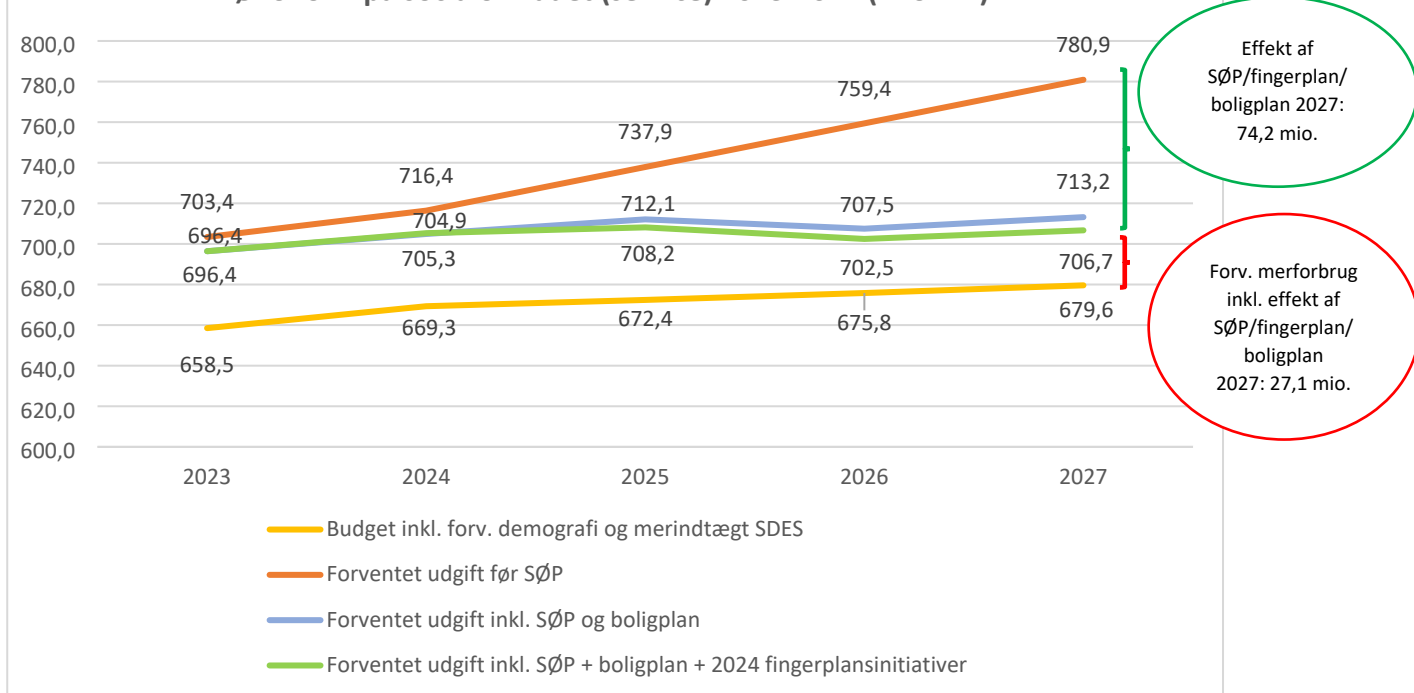
Forslag til kommende års initiativer/stationer i fingerplanen til budget 2024-27 forventes yderligere at afbøde udgiftsstigningen med ca. 6,5 mio. kr. i 2027. I den forventede effekt er der jf. Fingerplanens initiativ nr. 7 medregnet en investering på 1,7 mio. kr. årligt til ledelsesmæssig og faglig understøttelse af implementering af nye stationer i Fingerplanen 2024-27 samt den videre udbygning af Fingerplanen med yderligere tiltag, der i særlig grad kan have en økonomisk effekt.

De første skridt i arbejdet med forberedelse af den videre kapacitetsopbygning tager afsæt i følgende temaer:

- Fra byggeplads til første tilsyn
- Udvikling af Randers Kommunes STU-tilbud
- Udvikling af rammer og indsatser for flere borgere med handicap i beskæftigelse
- Undersøgelse af perspektiver ved etablering af plejeboliger for borgere med handicap eller psykisk sårbarhed, hvor pleje- eller omsorgsbehov er blevet det dominerende støttebehov

Samlet set forventes allerede vedtagne initiativer og nye forslag til budget 2024-27 at afbøde udgiftsudviklingen i de kommende år. I 2027 forventes initiativerne at afbøde udgiftsstigningen med godt 74 mio. kr. Den forventede udvikling i budget og forbrug fremgår af følgende figur og tabel og er nærmere forklaret i efterfølgende tekst:

Økonomi på socialområdet (service) 2023-2027 (mio. kr.)

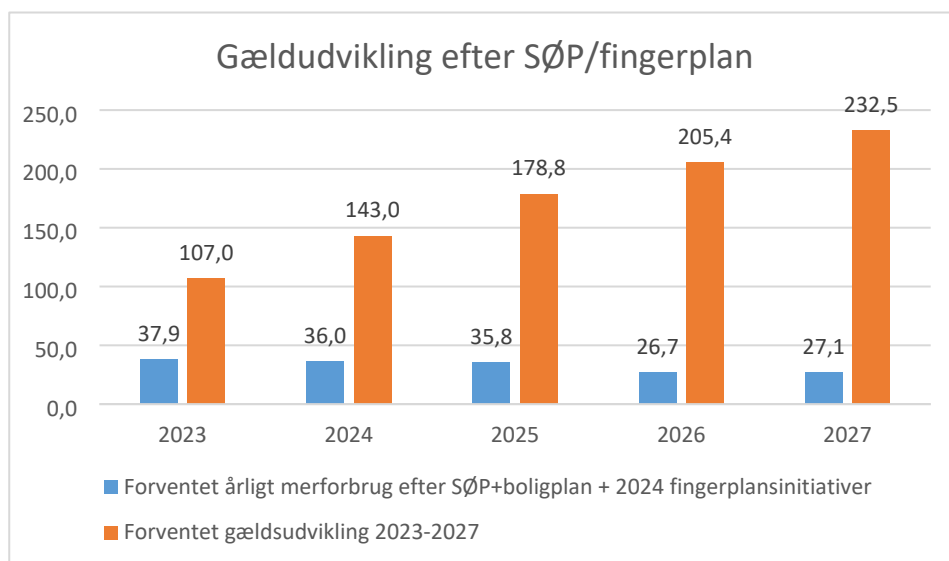
Socialområdet service, mio. kr.	2023	2024	2025	2026	2027
Korrigeret budget 2023-27 (service)	625,3	641,7	640,9	640,5	640,5
Forventet merindtægt vedr. refusion særligt dyre sager (SDES)	33,2	18,0	20,0	21,0	22,0
Forventet demografi (fra puljen)		9,6	11,5	14,3	17,1
Budget inkl. forv. demografi og merindtægt SDES (gul kurve)	658,5	669,3	672,4	675,8	679,6
Forventet udgift før SØP (inkl. prognose for udgiftsstigning SDES) (rød kurve)	703,4	716,4	737,9	759,4	780,9
Forventet årligt merforbrug før SØP/Fingerplan	44,9	47,1	65,5	83,6	101,3
Effekt af SØP 2022-26	-7,0	-11,5	-25,8	-48,9	-59,9
Effekt af boligplan				-3,0	-7,8
Forventet udgift inkl. SØP og boligplan (blå kurve)	696,4	704,9	712,1	707,5	713,2
Effekt af SØP/fingerplansinitiativer 2024-27		0,4	-4,0	-5,1	-6,5
Forventet udgift inkl. SØP + boligplan + 2024 fingerplansinitiativer (grøn kurve)	696,4	705,3	708,15	702,45	706,7
Forventet årligt merforbrug efter SØP+boligplan+2024 fingerplansinitiativer	37,9	36,0	35,8	26,7	27,1
Forventet gældsudvikling 2023-2027	107,0	143,0	178,8	205,4	232,5

Uddybende forklaring af tabel og figur:

- Budget inkl. forventet tilførsel af demografimidler og merindtægt vedr. refusion for særligt dyre enkeltsager fremgår af den gule kurve i figuren. De forventede budgettilførsler er udspecificeret i tabellen.
- Den forventede udgift før SØP består af forventet regnskab 2023 ekskl. effekt af SØP tillagt prognose for den årlige udgiftsudvikling for særligt dyre enkeltsager svarende til ca. 20-21 mio. kr. årligt (figurens røde kurve)
- Forventet udgift efter SØP/fingerplan er illustreret ved en særskilt kurve (blå) for den del af SØP+boligplan, der allerede er vedtaget og en særskilt kurve (grøn), hvor nye initiativer 2024-27 er medregnet.

Selvom allerede vedtagne SØP-initiativer og forslag til yderligere initiativer i 2024-27 forventes at afbøde udgiftsudviklingen i de kommende år, er de økonomiske effekter af SØP/Fingerplanen ikke tilstrækkelige til at opnå et socialområde i driftsmæssig balance.

I 2027 forventes således et merforbrug på service på ca. 27 mio. kr. og den akkumulerede gæld forventes at være på ca. 233 mio. kr.

Der er derfor behov for at se på, hvordan der kan skabes et grundlag for at området på længere sigt kan opnå en drift i balance – herunder mulighederne for at socialområdet gives et betydeligt varigt budgetmæssigt løft.